

Notitie Reikwijdte en Detailniveau voor de Milieueffectrapportage Uitbreiding Waterwinning Nij Beets

In opdracht van
Vitens

augustus 2014

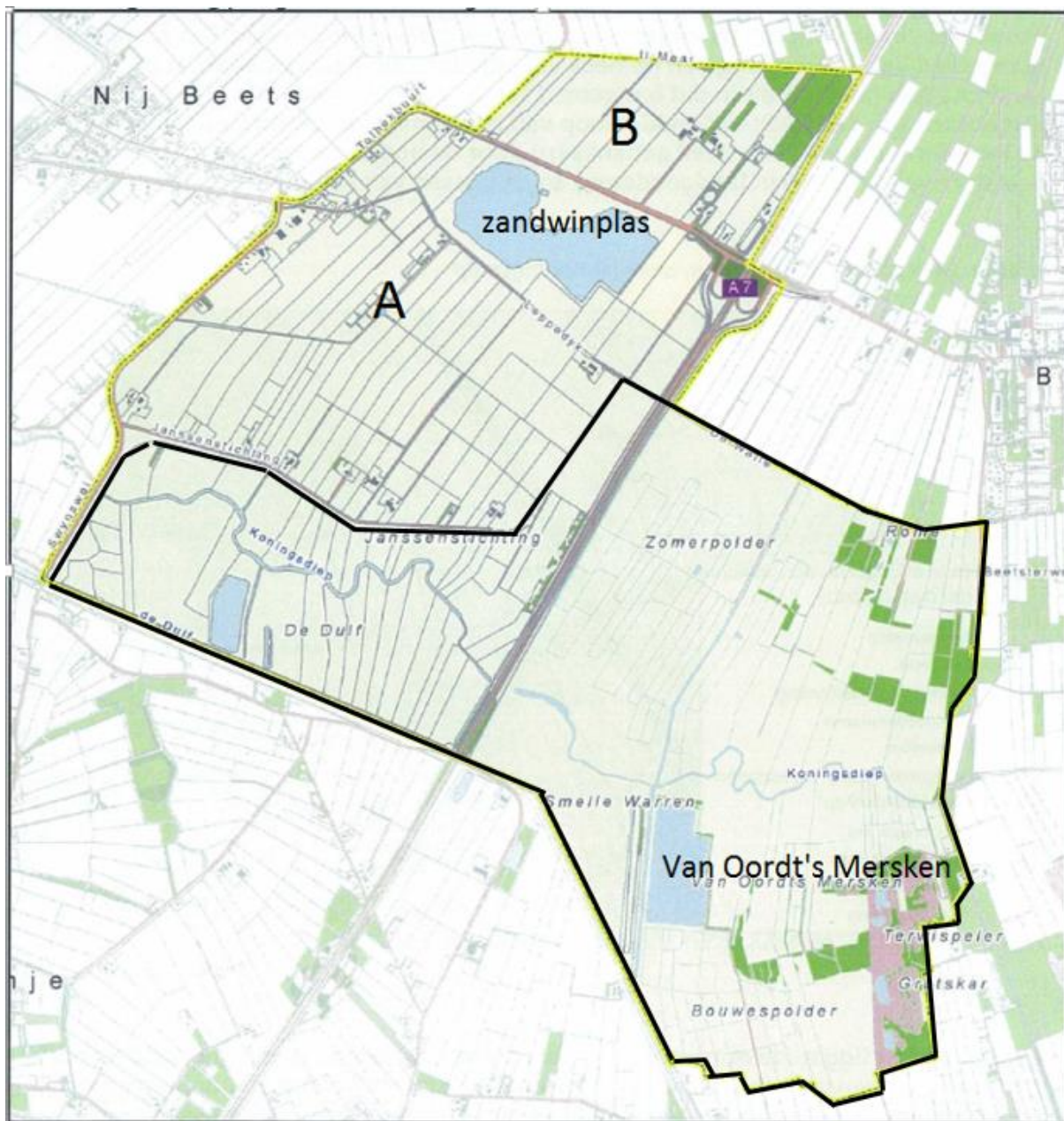
Inhoud

1. Achtergrond en doelstellingen.....	1
Inleiding	1
Nut en noodzaak.....	2
Gebiedsontwikkeling.....	3
Doelstellingen en voornemen.....	4
2. Beleidskader	5
3. Procedures m.e.r. en natuurtoets.....	11
Betekenis Notitie Reikwijdte en Detailniveau en Voortoets	11
Project-m.e.r.	11
Plan-m.e.r.	11
Gecombineerd project- en plan-m.e.r.....	12
Uitgebreide m.e.r.-procedure	12
Natuurtoets	15
4. Samenvatting Voortoets.....	17
5. Huidige situatie en autonome ontwikkeling.....	21
6. Alternatieven en varianten	22
7. Vergelijking alternatieven en beoordelingskader	25
8. Literatuur	28
Bijlage Voortoets aan Natuurbeschermingswet	28

1. Achtergrond en doelstellingen

Inleiding

Vitens wint sinds 2004 bij Nij Beets grondwater voor drinkwaterbereiding op een perceel nabij de Leppedijk (locatie A, zie figuur 1). De onttrekking vindt plaats uit een achttal winputten op een diepte van 30 tot 100 meter beneden maaiveld. De grondwateronttrekking is met 3,5 miljoen m³ per jaar gelijk aan de capaciteit volgens de vergunning welke in 1987 door het Rijk is afgegeven.

Figuur 1. Kaart omgeving Nij Beets met locaties huidige grondwaterwinning (A), mogelijke uitbreiding (B), zandwinplas en begrenzing Natura 2000-gebied Van Oordt's Mersken.

Het gewonnen grondwater wordt verpompt naar de productielocatie te Noardburgum en daar tot drinkwater gezuiverd. Vanaf Noardburgum wordt het drinkwater gedistribueerd in de provincie. Naast de winplaats Nij Beets wordt ook het gewonnen grondwater van de winplaatsen Garyp en Ritskebos (Noardburgum) gezuiverd te Noardburgum.

Destijds is gekozen voor grondwaterwinning bij Nij Beets omdat gewonnen kon worden onder een landbouwpolder met diepe kwel. Hierdoor hoeft minder water uit de polder te worden uitgemalen. Door de aanwezigheid van een grofzandig, goed doorlatend watervoerend pakket, afgedekt door slecht doorlatende lagen (keileem en potklei) zijn effecten op de omgeving (droogteschade landbouw en verdroging natuur) beperkt. Bovendien wordt het gewonnen grondwater gedeeltelijk aangevuld door infiltratie vanuit een in de nabijheid gelegen diepe zandwinplas, die geëxploiteerd wordt door Van der Wiel Transport BV op eigendommen van de Cornelia Stichting.

Vitens wenst de huidige grondwaterwinning met 3 miljoen m³ per jaar uit te breiden tot totaal 6,5 miljoen m³ per jaar en de effecten daarvan op de omgeving te beperken.

Nut en noodzaak

Vitens heeft haar lange termijnvisie t.a.v. de drinkwatervoorziening vastgelegd in haar rapport 'Zicht op Water' (Vitens, 2011). Voor de provincie Fryslân is de verwachting dat de drinkwater-vraag stabiel blijft en zich handhaaft op een niveau van ca. 46 miljoen m³/jaar. Echter door meerdere knelpunten (o.a. verzilting winvelden Garyp en Noardburgum, verdroging als gevolg van de grondwaterwinning in Terwisscha) is er op het vaste land van Fryslân een behoeftedekkingstekort van 7 miljoen m³/jaar. Om het verwachte tekort aan winbare capaciteit weg te nemen zijn meerdere bronnen voor de drinkwatervoorziening geanalyseerd. Uit dit onderzoek is gebleken dat het uitbreiden van bestaande winningen, zoals die van Nij Beets, Oudega en Spannenburg de minste afbreukrisico's, geringe milieueffecten en laagste kosten met zich meebrengen en tevens relatief snel te realiseren zijn.

De uitbreiding van de waterwinning te Nij Beets speelt al een tijdje. Het proces om deze winning uit te breiden is vooral geënt op bovenstaande inzichten. Recente ontwikkelingen, het vestigen van zuivelfabrieken nabij Heerenveen en het loslaten van het melkquotum hebben invloed op de vraag naar drinkwater in Friesland. Een stijgend verbruik zal het behoeftedekkingstekort (operationele reserve) doen toenemen en de noodzaak voor uitbreiding van de drinkwaterwinning te Nij Beets urgenter maken. Gezien deze ontwikkelingen is Vitens thans bezig met een integrale infrastructuurtoets waarin ook de behoefteprognose wordt geactualiseerd. Voor de winlocatie Nij Beets gelden de volgende specifieke voordelen:

- Aanwezigheid van diep zoet grondwater van goede kwaliteit met geringe kans op verzilting, waardoor de uitbreiding het tekort aan zoet grondwater op de zuiveringslocatie te Noardburgum kan aanvullen;
- Door de aanwezigheid van een diepe zandwinplas (kwelplas) kunnen de effecten van de winning op de omgeving in aanzienlijke mate beperkt worden;
- Beperkte inspanningen t.a.v. bescherming van het grondwater. Het grondwaterbeschermingsgebied kan beperkt blijven door de aanwezigheid van sterke (potentiële) kwel in het poldergebied. Hierdoor vindt alleen in de directe omgeving van de winning een omslag plaats van kwel naar infiltratie;

- Geringe effecten op de landbouw door de aanwezigheid van een relatief dicht net van sloten en watergangen in combinatie met de aanwezige kwelsituatie en weerstandsbiedende lagen (met name keileem) in de ondergrond.

Gebiedsontwikkeling

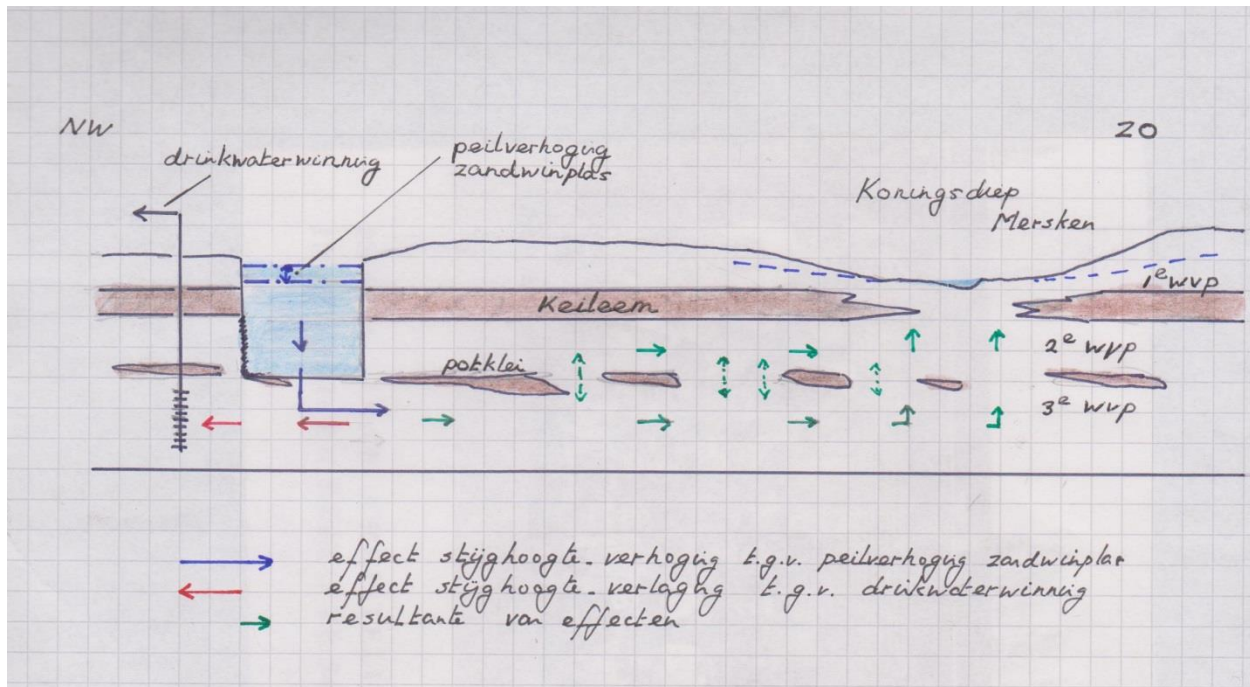
In 2007 heeft Vitens in samenwerking met Staatsbosbeheer, Wetterskip Fryslân en Provincie Fryslân een watersysteemverkenning laten uitvoeren naar de ontwikkelingsmogelijkheden van een optimaal (grond)watersysteem in de omgeving van Nij Beets en het Koningsdiep (Royal Haskoning en A & W, 2007), rekening houdend met de verschillende belangen in het gebied. Uit dit onderzoek zijn enkele kansrijke ontwikkelingsmogelijkheden naar voren gekomen, waar onder het opzetten van het peil in de zandwinplas in combinatie met grondwaterwinning ten noorden van deze plas.

De watersysteemverkenning is nadien verbreed en verdiept door DLG in samenwerking met Provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân, Vitens, Staatsbosbeheer, Gemeente Opsterland en LTO-Noord. Er is een proces voor gebiedsontwikkeling op gang gekomen dat in december 2013 geleid heeft tot een ‘Verkenning De Dulf – Mersken e.o., Opgaven en inrichtingsscenario’s voor het gebied rondom Van Oordt’s Mersken’ en tot bestuurlijke besluitvorming.

In deze ‘Verkenning’ is rekening gehouden met meerdere belangen en functies:

- Natuur: inrichting van de gebieden de Dulf- Janssenstichting (binnen Natura- 2000 gebied van Oordt’s Mersken), tegengaan verdroging Natura 2000-gebied van Oordt’s Mersken en de aanleg van een faunapassage onder de A7 (opheffen barrière);
- Waterhuishouding: vergroten van waterbergingscapaciteit, herstel oevers en kaden en KRW-opgaven;
- Drinkwater: realiseren van een duurzame uitbreiding van de huidige grondwaterwinning;
- Zandwinning: realiseren van vergunde uitbreiding van de huidige zandwininput met 15 ha;
- Landbouw: behoud van ontwikkelingsperspectieven en geschikte productieomstandigheden;
- Recreatie: inrichting van natuurgebieden en de toekomstige inrichting van de zandwinplas;
- Landschap en cultuurhistorie: behoud van herkenbare landschappelijke structuren.

Veel van de genoemde belangen en mogelijke maatregelen zijn via het grond- en oppervlakte-watersysteem verweven of ten minste aan elkaar gekoppeld. Deze verwevenheid en onderlinge beïnvloeding manifesteert zich met name via het diepe grondwatersysteem. Zo heeft een peilverhoging van de zandwinplas een verhogend en een grondwaterwinning een verlagend effect op de diepe grondwaterstand. De effecten op het Natura 2000-gebied werken door via het diepe grondwater, zie figuur 2). Uitbreiding van de zandwinning heeft in de huidige situatie een verlagend effect. Uitbreiding met voldoende peilverhoging heeft een verhogend effect.

Figuur 2. Werking hydrologisch systeem via diepe grondwater

In het kader van de uitwerking van de Verkenning zijn meerdere waterhuishoudkundige maatregelenpakketten geanalyseerd en doorgerekend. De maatregelen hadden betrekking op de inrichting van polder De Dulf-Janssenstichting (zomerpolder of moerasgebied), mate van peilverhoging van de zandwinplas, uitbreiding van de drinkwaterwinning ten noorden van de zandwinplas, peilverhoging in het landbouwgebied en peilverhoging in de natuurpolders ten oosten van de A7 (waaronder de Bouwespolder).

In het bestuurlijk overleg van 10 december zijn de volgende besluiten genomen:

- Inrichting van het gebied De Dulf – Janssenstichting als zomerpolder
- Streven naar een peilverhoging van de zandwinplas tot boezempeil (NAP – 0,52 m)
- Zuidelijk deel Bouwespolder voornamelijk niet inrichten als boezemgebied
- In oostelijk deel van Van Oordt's Mersken nemen van interne maatregelen om verdroging tegen te gaan
- Definitieve locatiekeuze van uitbreiding van de drinkwaterwinning, inclusief de te nemen compenserende en mitigerende maatregelen zullen worden bepaald aan de hand van de uitkomsten van een nog op te stellen milieueffectrapport. Vooruitlopend daarop zal getracht worden om de gronden t.b.v. een eventuele nieuwe locatie aan te kopen c.q. vrij te ruilen.

Doelstellingen en voornemen

Vitens wil de grondwaterwinning bij Nij Beets met 3 miljoen m³ per jaar uitbreiden tot 6,5 miljoen m³ per jaar. Mogelijke locaties zijn die van de huidige winning (A) tussen de Leppedyk en de Janssenstichting en een nieuwe locatie (B) ten noorden van de zandwinplas aan de Beetsterweg, zie figuur 1.

Daarbij wil Vitens negatieve effecten op de omgeving beperken en significant negatieve effecten op het Natura 2000-gebied Van Oordt's Mersken voorkomen door verhoging van het peil van de zandwinplas, een goede keuze van winningsdiepte, locatie van putten en door aanpassing van de waterhuishouding in de omgeving.

De doelstellingen dienen zowel als kader voor het initiatief als ook om de mate van doelrealisatie te kunnen bepalen van alternatieven en varianten.

Het voornemen betreft nu de uitbreiding van de waterwinning in combinatie met peilverhoging van de zandwinplas.

2. Beleidskader

Drinkwaterwet

Vanuit het Rijk worden via de Drinkwaterwet regels en kaders voor een duurzame veiligstelling van de drinkwatervoorziening gesteld. Dit moet zorgen voor een hoge kwaliteit van het drinkwater en leveringszekerheid.

Waterwet

De provincie Fryslân is beheerder voor winningen voor de drinkwatervoorziening.

Streekplan

Provinciale Staten van Fryslân hebben op 13 december 2006 het Streekplan voor Fryslân vastgesteld. Het plan is de schakel tussen het abstracte rijksbeleid en het concrete karakter van gemeentelijk ruimtelijk beleid. In het streekplan worden onder meer milieubeschermingsgebieden vastgelegd. Onderdeel hiervan zijn de grondwaterbeschermingsgebieden.

Verordening Romte Fryslân

Op 15 juni 2011 hebben Provinciale Staten de Verordening Romte Fryslân vastgesteld. De verordening stelt regels die ervoor moeten zorgen dat de provinciale ruimtelijke belangen doorwerken in de gemeentelijke ruimtelijke plannen. Met betrekking tot de bescherming van de drinkwaterwingebieden zijn in deze verordening geen nadere eisen opgenomen.

Provinciale milieuverordening Fryslân

Op grond van de Wet milieubeheer zijn om de drinkwaterwinning te beschermen grondwaterbeschermingsgebieden ingericht en vastgelegd in de Provinciale milieuverordening Fryslân. De provincie mag binnen grondwaterbeschermingsgebieden een aantal zaken regelen: instructiebepalingen, verboden bedrijven en stoffen, regels aan activiteiten binnen en buiten inrichtingen etc.

Waterhuishoudingsplan

In het Waterhuishoudingsplan 'Wiis mei wetter' van de provincie Fryslân staan doelen die de provincie in de periode 2010-2015 wil bereiken. Het plan geeft kaders voor het waterbeheer, dat door het waterschap, gemeenten en andere partijen wordt uitgevoerd.

Gebiedsdossier grondwaterbeschermingsgebied Nij Beets

In het Waterhuishoudingsplan Fryslân 2010-2015 'Wiis mei Wetter' is opgenomen dat de provincie Fryslân als Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) maatregel voor de twaalf Friese drinkwaterwinningen gebiedsdossiers zal opstellen. Een gebiedsdossier is een document dat een risico-inventarisatie bevat van (kwetsbare) drinkwaterwinningen. De winning van Nij Beets is beoordeeld als matig kwetsbaar, de ruwwaterkwaliteit als weinig kwetsbaar. De belasting (puntbronnen, diffuse bronnen en lijnbronnen) is zodanig, dat het grondig volgen van de ontwikkelingen onder en boven maaiveld voldoende zal zijn. Bescherming is via de calamiteitenplannen voldoende gewaarborgd.

Waterbeheerplan

In het Waterbeheerplan 'Wetter jout de romte kwaliteit' van Wetterskip Fryslân staan de maatregelen die het waterschap van 2010-2015 neemt om het watersysteem op orde te houden en te verbeteren. Het gebied van polder De Dulf en Janssenstichting is aangewezen als boezembergingsgebied. De Zomerpolder ten oosten van de A7 is eveneens aangewezen als boezembergingsgebied met de restrictie dat het gebied slechts 1x in de 30 jaar geïnundeerd mag worden.

KRW en waterplannen

De waterkwaliteit van de Friese oppervlaktewateren is weergegeven in de beschrijving van de KRW-oppervlaktewaterlichamen, die zijn opgesteld in samenhang met het Waterhuishoudingsplan en het Waterbeheerplan 2010-2015 van de Provincie en het Wetterskip Fryslân. Ook zijn hier respectievelijk de KRW-doelen en KRW-maatregelen opgenomen.

Het Alddijp behoort tot het KRW-waterlichaam 'Koningsdiep'. De vaarten behoren tot het KRW-waterlichaam 'overige kanalen - polderveenvaarten'. De uitloper van het Alddijp en de zandwinlocatie behoren niet tot de KRW-waterlichamen. Hiervoor zijn geen specifieke doelstellingen genoemd. De waterkwaliteit van de uitloper is naar verwachting vergelijkbaar met de waterkwaliteit van het Alddijp en de polderveenvaarten in het gebied. De waterkwaliteit van de zandwinlocatie is onbekend.

Watergebiedsplannen Koningsdiep-West en Koningsdiep-Oost

Wetterskip Fryslân stelt voor een groot deel van de provincie watergebiedsplannen op. Deze plannen vormen o.a. de basis voor te nemen waterhuishoudkundige maatregelen en het vaststellen van (deels nieuwe) peilbesluiten. Voor het Koningsdiep e.o. is destijds een pilot-watergebiedsplan opgesteld. Vanwege de bijzondere problematiek rond de Natura 2000-gebieden in het oostelijke deel van het beekdal is het plangebied nadien opgedeeld in Koningsdiep-West en Koningsdiep-Oost. Voor het – overwegend landbouwgebied – van Koningsdiep-West is het watergebiedsplan eind 2012 vastgesteld. De zandwinplas en de waterwinlocaties liggen in het plangebied van dit watergebiedsplan. Vanwege de bijzondere ontwikkelingen is het gebied van de waterwinning en de zandwinplas aangewezen als ‘aandachtsgebied i.v.m. bijzondere ontwikkelingen’. Het betekent dat in dit gebied de te nemen maatregelen en de vaststelling van peilen mede afhangt van andere planontwikkelingen. Polder De Dulf en het gebied ten oosten van de A7 behoren tot het watergebiedsplan Koningsdiep-Oost. De uitwerking van het Watergebiedsplan Koningsdiep-Oost is volgend op het beheerplan van het Natura 2000-gebied en de uitwerking van de maatregelen van de Verkenning De Dulf-Mersken. Externe communicatie, vaststelling en inspraak zullen zo mogelijk gelijktijdig georganiseerd worden.

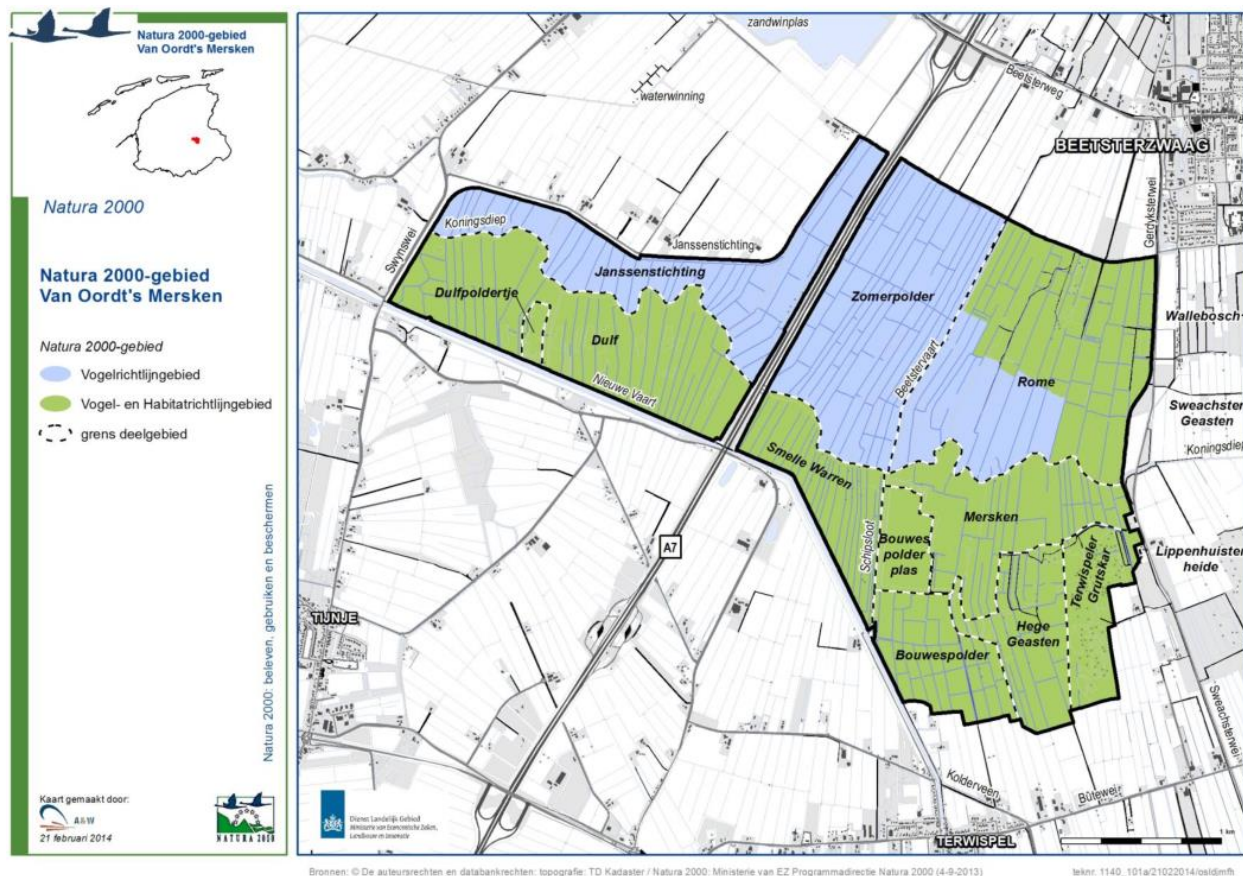

Watertoets

Een watertoets dient te worden uitgevoerd om te laten zien of een ruimtelijk plan op een locatie komt die gekozen is met inachtneming van alle waterhuishoudkundige aspecten én of het plan rekening houdt met schoon, voldoende en veilig water. Gemeenten, provincies, het Rijk en soms particulieren vragen de toets aan bij de waterbeheerder.

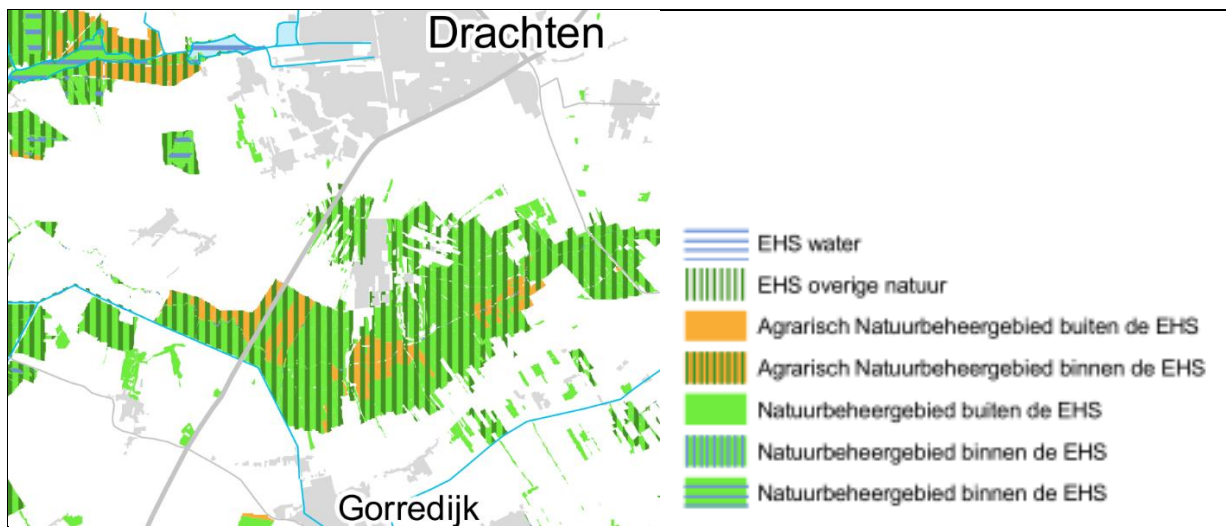
Beheerplan Natura 2000 (concept april 2014)

Het Natura 2000-netwerk bevat de belangrijkste natuurgebieden van Europa. 162 van deze gebieden liggen in Nederland, waarvan 20 deels of geheel in de provincie Fryslân. Voor elk gebied moet een beheerplan opgesteld worden waarin de bescherming van de natuurwaarden geregeld wordt. Voor het Natura 2000-gebied Van Oordt's Mersken wordt het beheerplan gemaakt door de Dienst Landelijk Gebied. Het beheerplan is nog niet gereed; gewerkt is met een concept van april 2014.

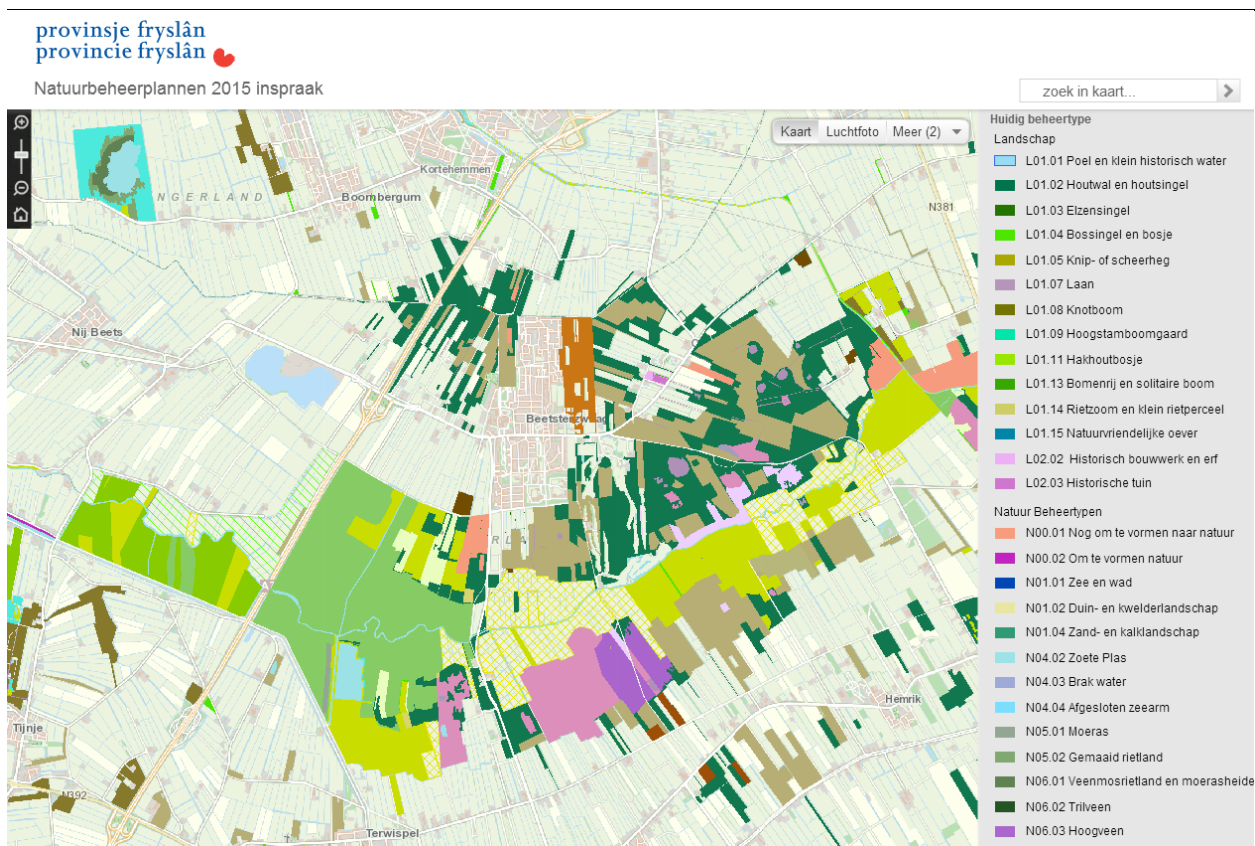
Ecologische Hoofdstructuur

De begrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is vastgelegd op de kaart Natuur in de Verordening Romte (2011). Op deze kaart staat tevens weergegeven wat beschouwd wordt als natuur buiten de EHS. De ligging van deze terreinen is gebaseerd op het Streekplan (2007) en de Nota Natuurbeheer (1998). De Verordening Romte borgt de doorwerking van het provinciale ruimtelijk beleid – waaronder het ruimtelijk beleid voor natuur–naar gemeentelijke ruimtelijk plannen. In de Verordening staan daarom beschermende regels voor de EHS.

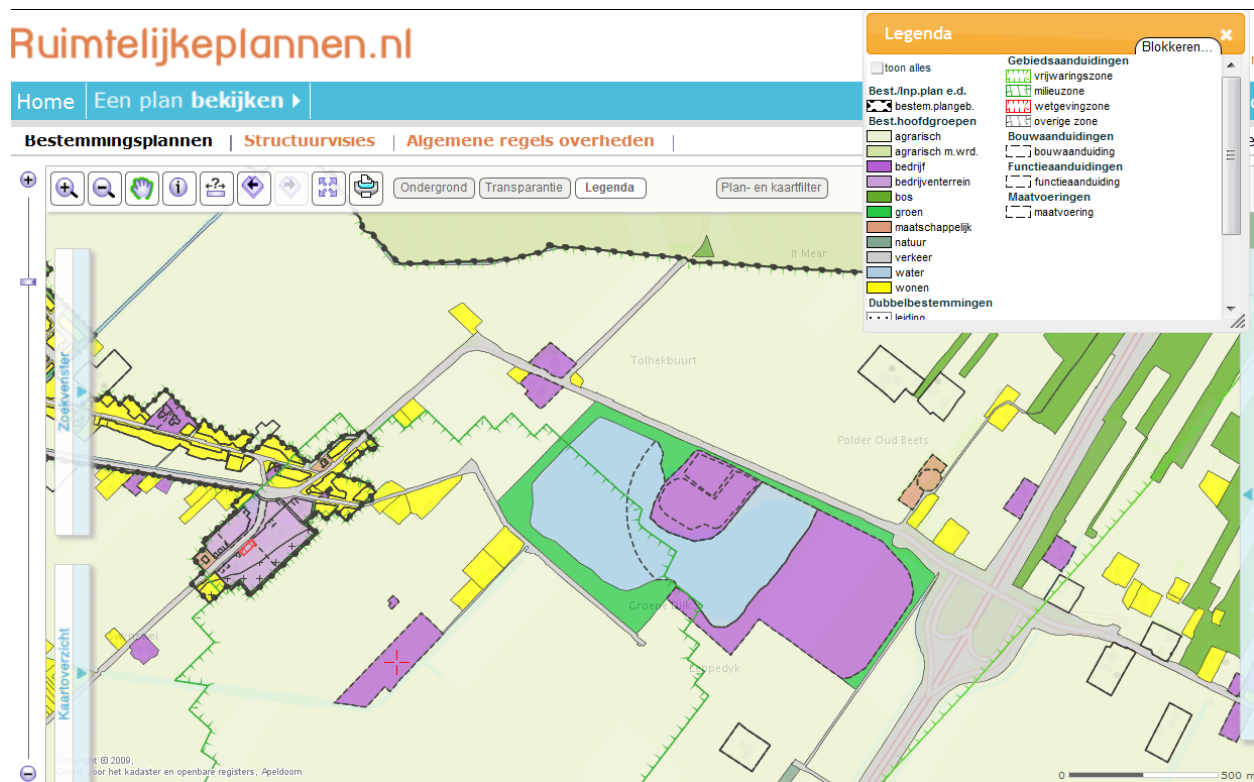
Ontwerp-Natuurbeheerplan 2015

Een Natuurbeheerplan bestaat onder andere uit de beheertypenkaart, waarop de huidige natuurbeheertypen worden aangegeven en de ambitiekaart, waarop de na te streven natuurbeheertypen worden aangegeven. Het stelsel van natuurtypen en beheertypen is beschreven in de Index Natuur en Landschap, een landelijk uniforme index met natuurtypen, agrarische natuurtypen en landschapselementen.

Bestemmingsplan Buitengebied gemeente Opsterland

Een nieuw bestemmingsplan Buitengebied is op 30 juni 2014 vastgesteld door de gemeenteraad en is op 1 augustus 2014 ter inzage gelegd.

De bestaande winlocatie (A, zie figuur 1) is in het bestemmingsplan aangeduid als 'Bedrijf'. In de bij het bestemmingsplan behorende bedrijvenlijst staat omschreven: 'specifieke vorm van bedrijf - waterwinning' tevens voor grondwaterwinning in verband met de openbare drinkwatervoorziening. Op de beschouwde nieuwe locatie B ten noorden van de zandwinplas rust de bestemming 'agrarisch'. De paarse kleur naast de zandwinplas betreft eveneens een 'bedrijf' en wel volgens de bedrijvenlijst: 'specifieke vorm van bedrijf – zandopslag' voor het opslaan van zand met de daarbij behorende voorzieningen, respectievelijk 'zandwinning' voor de winning van zand met de daarbij behorende voorzieningen.

3. Procedures m.e.r. en natuurtoets

Betekenis Notitie Reikwijdte en Detailniveau en Voortoets

Deze notitie Reikwijdte en Detailniveau is een eerste stap in de m.e.r.¹-procedure. Naast een beschrijving van de reikwijdte en het detailniveau van het initiatief beschrijft deze notitie wat in het kader van de m.e.r. zal worden onderzocht en welke alternatieven of varianten in beschouwing genomen zullen worden. In dit geval is in het kader van genoemde gebiedsontwikkeling al veel informatie verzameld en zijn reeds alternatieven en varianten onderzocht op vooral hydrologische effecten. Om herhaling van zetten te voorkomen en voldoende focus te kunnen aanbrengen bij het opstellen van het MER, bevat deze notitie Reikwijdte en Detailniveau tegelijkertijd een voortoets aan de Natuurbeschermingswet, waarbij de al bepaalde hydrologische effecten van de eerder in beschouwing genomen alternatieven en varianten ook worden beoordeeld op ecologische gevolgen op het Natura 2000-gebied Van Oordt's Mersken. De voortoets geeft antwoord op de vraag of en zo ja op welke wijze mogelijke negatieve effecten op de 'instandhoudingsdoelen' van dit gebied voorkomen kunnen worden. Inhoudelijk is dit van belang om de natuurwaarden te kunnen beschermen, methodisch om de bandbreedte aan te onderzoeken alternatieven en varianten in het MER te bepalen en vooral ook procedureel om te bepalen welke procedures doorlopen moeten worden. De procedures van milieueffectrapportage en natuurtoets zijn namelijk nauw verweven. Het volgende hoofdstuk gaat in op deze verbanden.

Project-m.e.r.

Voor Vitens geldt als initiatiefnemer van de uitbreiding van de drinkwaterwinning op grond van de Wet milieubeheer een m.e.r.-beoordelingsplicht. De te onttrekken waterhoeveelheid ligt namelijk boven de drempelwaarde van 1,5 mln m³/jaar van categorie D15.2 en onder de drempel van 10 mln m³/jaar van categorie C15.1 van het Besluit mer. Boven de C-drempel geldt een project-m.e.r.-plicht. Tussen de C- en D-drempel geldt een m.e.r.-beoordelingsplicht, waarbij gemotiveerd moet worden of het opstellen van een MER wenselijk of noodzakelijk is. In het bestuurlijk overleg over de gebiedsontwikkeling is op 10 december 2013 besloten tot milieueffectrapportage, waarbij Vitens nu het voortouw neemt. Het bevoegd gezag (provincie Fryslân) heeft geoordeeld dat er door het bestuursbesluit sprake is van een m.e.r.-plicht.

Plan-m.e.r

In geval van uitbreiding van de drinkwaterwinning op locatie B zal het bestemmingsplan door de gemeente Opsterland moeten worden aangepast of vernieuwd in de vorm van een 'postzegel'-bestemmingsplan. Daarbij geldt een plan-m.e.r.-plicht voor de gemeente indien het plan kaderstellend is voor een m.e.r.-plichtige activiteit en/of een passende beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet nodig is. In geval van plan-m.e.r. is het college van burgemeester en wethouders initiatiefnemer en de gemeenteraad bevoegd gezag in de plan-m.e.r.-procedure. Eerder is aangegeven dat de provincie heeft geoordeeld dat er bij het voornemen sprake is van m.e.r.-plicht. Hoewel uit de Voortoets blijkt (zie vervolg) dat er zowel op de huidige locatie A als op de nieuwe locatie B uitbreiding van de grondwateronttrekking onder voorwaarden mogelijk is

¹ Met m.e.r. wordt het proces van milieueffectrapportage bedoeld, met MER het rapport als resultaat van het proces.

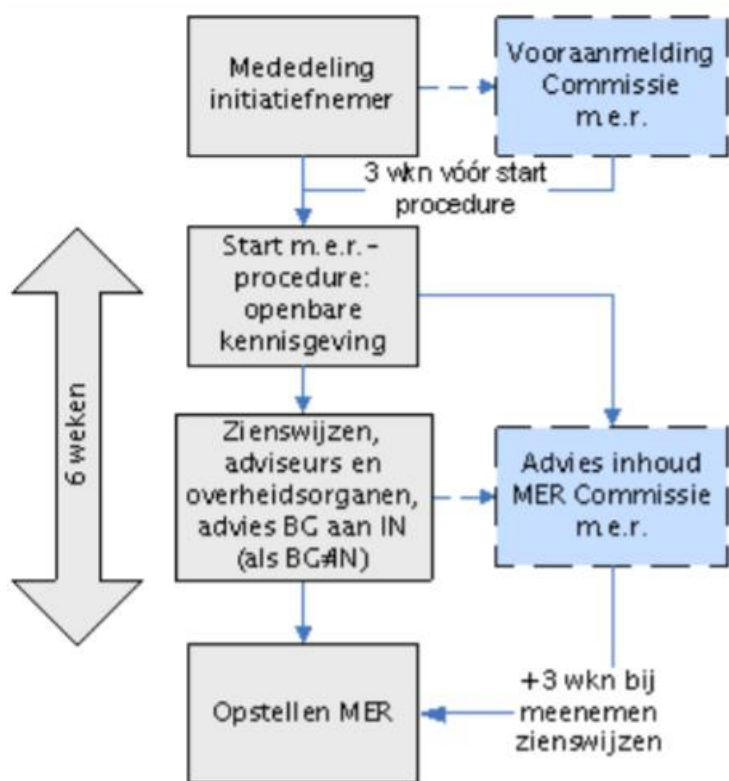
zonder aantasting van de instandhoudingsdoelen voor Van Oordt's Mersken, gaat voorsnog de voorkeur uit naar locatie B, zowel bij Vitens als bij ander betrokken partijen.

Gecombineerd project- en plan-m.e.r.

Gelet op het voorgaande wordt voorsnog uitgegaan van een plan-m.e.r. Omdat inhoudelijk geen andere eisen gesteld worden aan plan-m.e.r. dan aan project-m.e.r. worden beide procedures gebundeld, waarbij Vitens als initiatiefnemer optreedt in beide procedures en de provincie, vanwege haar betrokkenheid bij zowel de Waterwet-vergunning voor grondwateronttrekking als bij de Natuurbeschermingswet, optreedt als coördinerend bevoegd gezag. Een plan-m.e.r. verloopt volgens de uitgebreide m.e.r.-procedure, zie vervolg. Daarom wordt de gecombineerde procedure bepaald door de eisen die aan plan-m.e.r. worden gesteld. De documenten in beide procedures, te weten deze notitie Reikwijdte en Detailniveau en het toekomstig MER-rapport, worden gebundeld.

Uitgebreide m.e.r.-procedure

De volgende procedurestappen worden doorlopen in de uitgebreide m.e.r.-procedure:

Figuur 3. Procedurestappen fase Reikwijdte en Detailniveau

1. Mededeling van het project

De initiatiefnemer die een aanvraag wil indienen voor een vergunning die m.e.r.-plichtig is, meldt dit schriftelijk aan het bevoegd gezag.

2. Kennisgeving

Het bevoegd gezag geeft er kennis van dat het een besluit aan het voorbereiden is. In deze kennisgeving staat:

- dat de stukken over het voornemen ter inzage worden gelegd, waar en wanneer dit gebeurt;
- dat er gelegenheid wordt geboden zienswijzen over het voornemen naar voren te brengen, aan wie, op welke wijze en binnen welke termijn;
- of de Commissie m.e.r. of een andere onafhankelijke instantie gevraagd wordt advies uit te brengen over de voorbereiding van het plan;
- of de activiteit plaatsvindt in de ecologische hoofdstructuur of in een Natura 2000-gebied

3. Raadpleging

Het bevoegd gezag raadpleegt de overheidsorganen en de adviseurs die bij het besluit moeten worden betrokken over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Raadplegen van de Commissie m.e.r. is niet verplicht, maar is op vrijwillige basis mogelijk. Wanneer de Commissie adviseert, stelt zij een werkgroep samen en brengt zij schriftelijk een (openbaar) advies uit.

4. Advies Reikwijdte en detailniveau

Als het bevoegd gezag niet zelf de initiatiefnemer is, geeft het bevoegd gezag advies over de reikwijdte en het detailniveau van het op te stellen MER. Dit moet binnen zes weken nadat de mededeling is ontvangen.

5. Milieueffectrapport (MER)

De initiatiefnemer (kan ook het bevoegde gezag zijn) stelt een MER op. Hieraan is geen wettelijke termijn verbonden.

6. Kennisgeving en terinzagelegging MER en aanvraag/(voor-)ontwerpbesluit

Het bevoegd gezag geeft kennis van het MER en de aanvraag/het (voor-)ontwerpbesluit en legt beide ter inzage.

7. Inspraak

Iedereen kan zienswijzen indienen over het MER en de aanvraag/het (voor-)ontwerpbesluit. De termijn is doorgaans zes weken, maar volgt de termijn van bedenkingen van de procedure voor het besluit.

8. Advisering door de Commissie m.e.r.

De Commissie m.e.r. brengt advies uit over het MER binnen de termijn die ook voor de zienswijzen geldt (doorgaans zes weken).

9. Definitief besluit

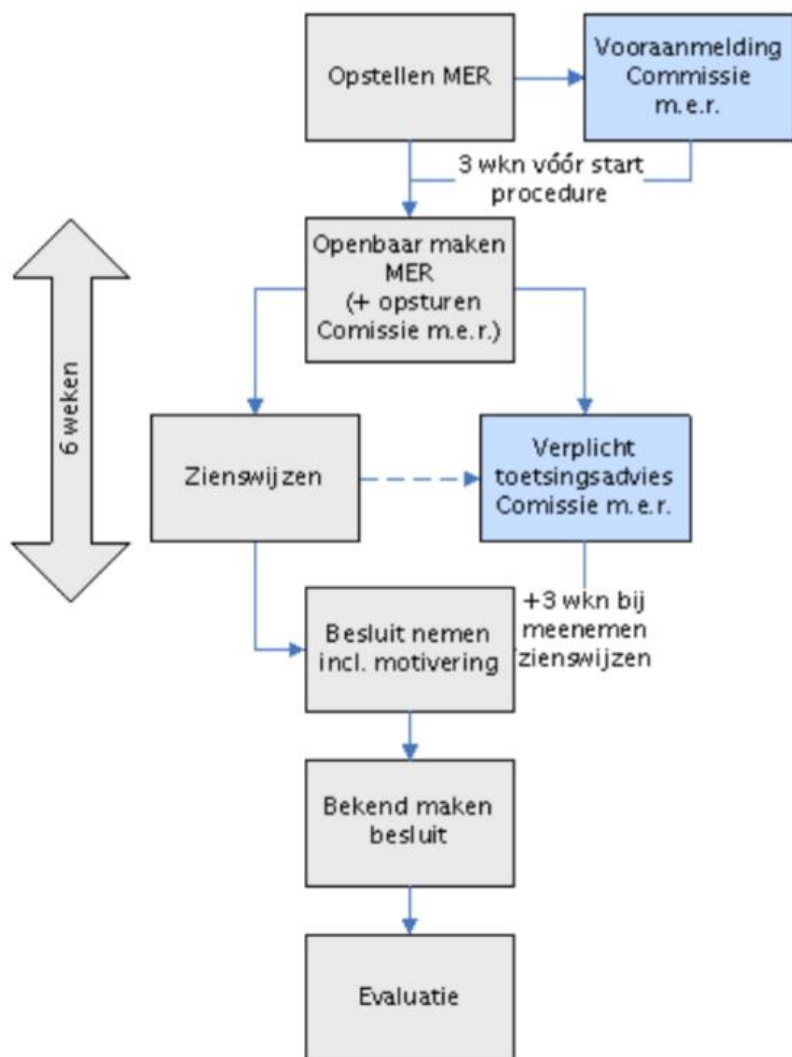
Het bevoegde gezag neemt een definitief besluit. Daarbij geeft het aan hoe rekening is gehouden met de in het MER beschreven milieugevolgen, wat is overwogen over de in het MER beschreven alternatieven, over de zienswijzen en over het advies van de Commissie m.e.r. Ook geeft het bevoegd gezag aan hoe burgers en maatschappelijke organisaties bij de voorbereiding van het plan zijn betrokken. Verder wordt vastgesteld hoe en wanneer er geëvalueerd wordt.

10. Bekendmaking van het besluit

Het besluit wordt bekendgemaakt. De bekendmaking vindt in principe plaats op de manier zoals dat in de wet staat op grond waarvan het besluit wordt genomen. Ook wordt het besluit medege-deeld aan de adviseurs, de overheidsorganen die bij het besluit zijn betrokken en degenen die zienswijzen hebben ingediend.

11. Evaluatie

Het bevoegd gezag evalueert de werkelijk optredende milieugevolgen zoals dat beschreven is in de evaluatieparagraaf van het besluit. Het bevoegd gezag neemt zo nodig aanvullende maatregelen om de gevolgen voor het milieu te beperken.

Figuur 4. Procedurestappen MER-fase

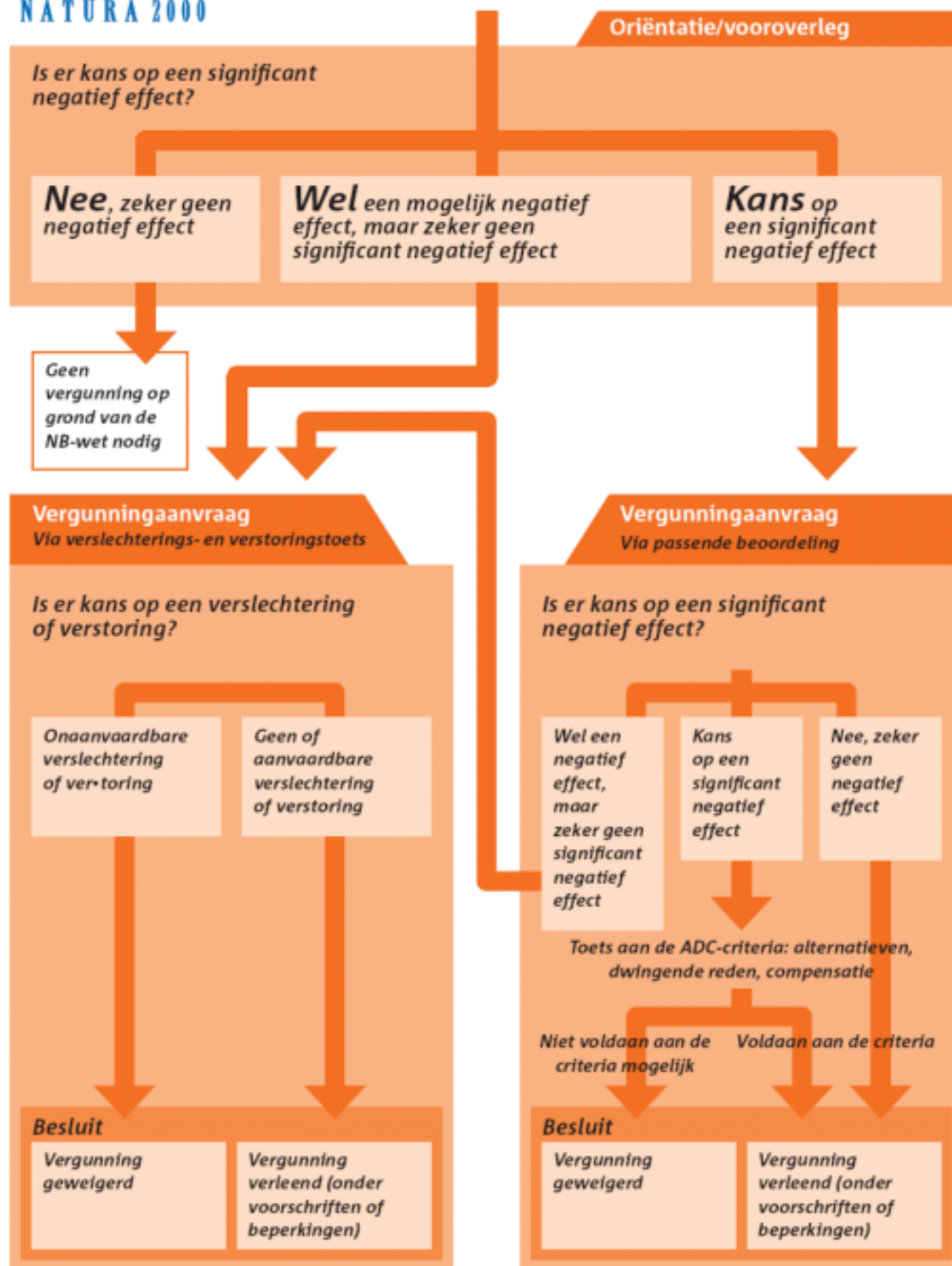
Natuurtoets

Er moet als onderdeel van de m.e.r. een natuurtoets aan de Natuurbeschermingswet doorlopen worden i.v.m. mogelijk significant negatieve effecten van het initiatief op het Natura 2000-gebied Van Oordt's Mersken en een toets aan Flora- en faunawet i.v.m. beschermde soorten. De natuurtoets heeft betrekking op de directe maatregelen (verdroging) en geeft zo nodig mitigerende en compenserende maatregelen en het effect daarvan aan, zie figuur 5. Ook hiervoor is Vitens initiatiefnemer en de provincie bevoegd gezag.

Als onderdeel van deze Notitie Reikwijdte en Detailniveau is reeds een voortoets aan de Natuurbeschermingswet uitgevoerd als eerste stap in de natuurtoets aan de Natuurbeschermingswet. In het MER zelf zal deze voortoets worden overgenomen en zo nodig worden uitgediept en uitgebreid tot een volledige natuurtoets. Ook zal dan de toetsing aan de Flora- en faunawet plaatsvinden.

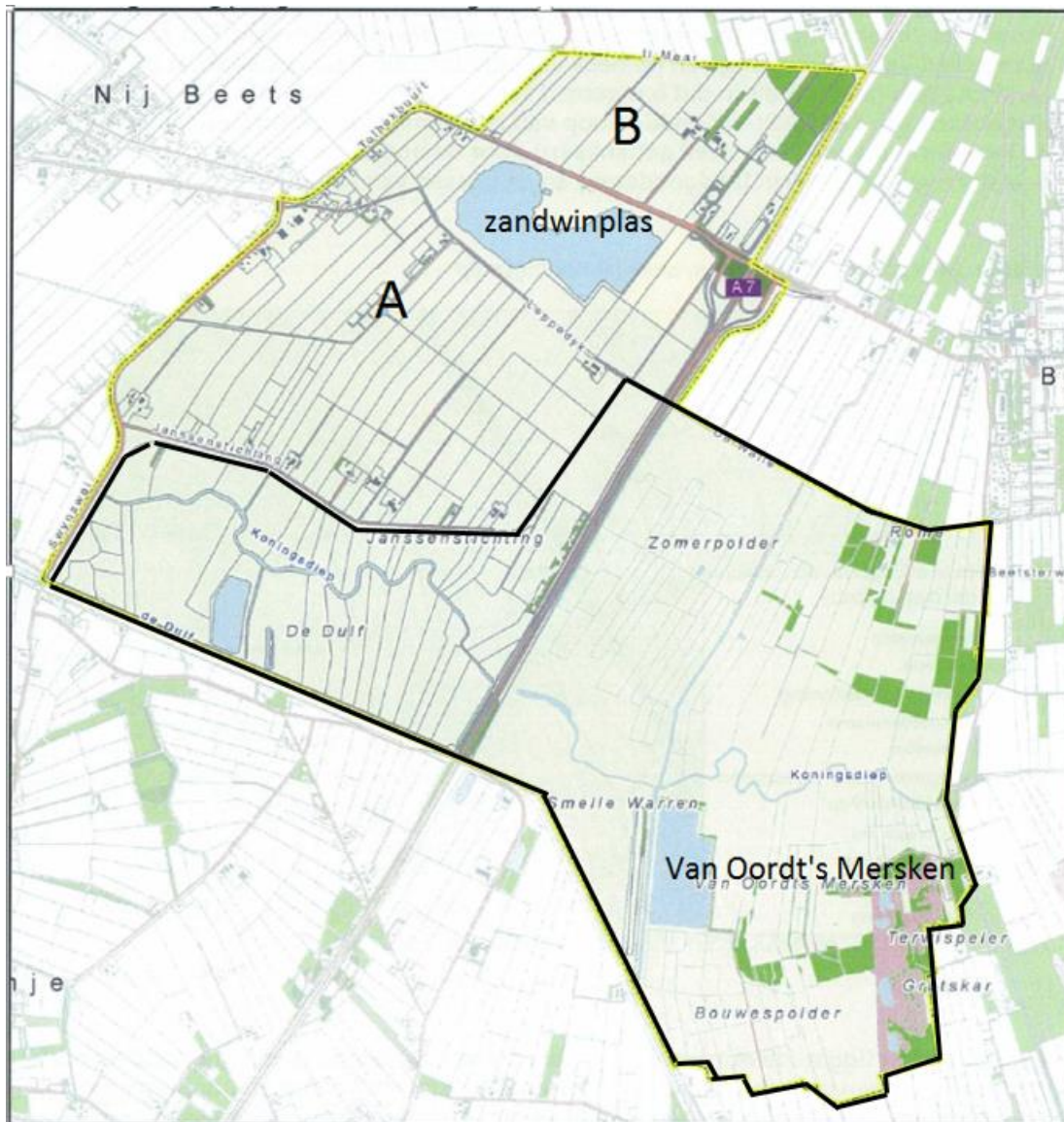
Project of handeling

Figuur 5. Procedure natuurtoets en vergunningverlening

4. Samenvatting Voortoets

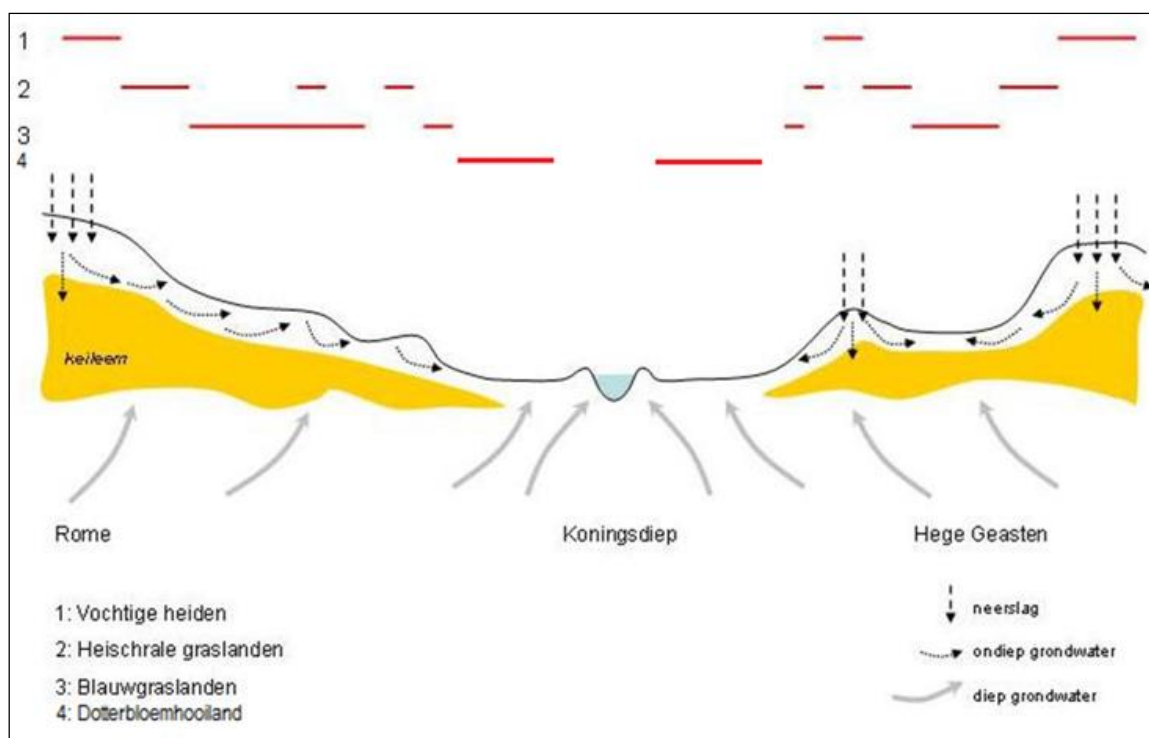
Vitens wil de grondwaterwinning bij Nij Beets met 3 miljoen m³ per jaar uitbreiden tot 6,5 miljoen m³ per jaar. Mogelijke locaties zijn die van de huidige winning (A) en een nieuwe locatie (B) ten noorden van de zandwinplas, zie figuur 1. Daarbij wil Vitens negatieve effecten op de omgeving beperken en negatieve effecten op het Natura 2000-gebied Van Oordt's Mersken uitsluiten door een goede keuze van winningsdiepte, locatie van putten, verhogen van het peil van de zandwinplas en zo nodig door aanpassing van de waterhuishouding in de omgeving.

Figuur 1. Kaart omgeving Nij Beets met locaties huidige grondwaterwinning (A) en mogelijke uitbreiding (B)

Het voornemen betreft nu de uitbreiding van de waterwinning in combinatie met peilverhoging van de zandwinplas. Vitens participeert daartoe in een gebiedsontwikkeling. In dat kader is al veel informatie verzameld en zijn reeds effecten van maatregelen hydrologisch onderzocht. Deze hydrologische effecten worden in deze voortoets vertaald naar ecologische effecten en beoordeeld op gevolgen voor het Natura 2000-gebied Van Oordt's Mersken.

Mogelijke beïnvloeding door het voornemen gaat via het diepe grondwater. Bij de uitbreiding van de waterwinning wordt diep grondwater onttrokken onder de keileem. De zandwinplas heeft de keileem doorbroken, waardoor het peilbeheer in de plas eveneens van invloed is op de stijghoogte van het diepe grondwater.

Figuur 2. Beekdal Koningsdiep met Rome, de Mersken en de Hege Geasten. Schematische weergave van de (vroegere) grondwaterstromen en de positie van de habitattypen, zie rode lijnen: 1 Vochtige heiden, 2 Heischrale graslanden, 3 Blauwgraslanden. 4 Dotterbloemhooiland (geen instandhoudingsdoel); uit conceptadvies OBN Koningsdiep, naar Altenburg & Wymenga, 2014.

Van Oordt's Mersken bestaat uit het dal van het Koningsdiep waar keileem in meer of mindere mate ontbreekt en oplopende flankgebieden waar wel keileem aanwezig is, zie figuur 2. In het beekdal is een duidelijke interactie aanwezig tussen het freatische grondwater en het diepe grondwater. Vroeger kwam hier, met grotere stijghoogtes van het diepe grondwater, regionale kwel voor. Tegenwoordig zijn grote delen van het beekdal (Dulf-Janssenstichting) infiltratiegebied geworden door inversie van zowel de maaiveldhoogte als de grondwaterstroming. Door deze ontwikkelingen is de kwaliteit van de Dulf voor de kemphaan (instandhoudingsdoel Natura 2000) als broedgebied verslechterd en zijn de dotterbloemgraslanden (geen instandhoudingsdoel) in omvang afgenomen. Regionale kwel komt in een gemiddelde situatie ten oosten van de A7 alleen

langs de oostrand van de Zomerpolder en plaatselijk in de gebieden van Rome en De Mersken voor. Een verdere daling van de stijghoogte van het diepe grondwater zal in het beekdal tot toename van de infiltratie leiden en, afhankelijk van de lokale waterhuishoudkundige omstandigheden, tot daling van de freatische grondwaterstand. Dit zal voor de kemphaan, die afhankelijk is van niet te ver uitzakkende grondwaterstanden, gezien de slechte staat van instandhouding, dan tot de conclusie leiden dat er sprake is van een significant negatief effect. Omgekeerd zal toename van de stijghoogte van het diepe grondwater, bij voorbeeld door grondwaterwinning met voldoende verhoging van het peil van de zandwinplas, leiden tot afname van de infiltratie in het beekdal.

Op de beekdalflanken liggen in samenhang met de keileem lokale watersystemen die veel minder beïnvloed worden door stijghoogteveranderingen van het diepe grondwater. Daar waar de keileem minder goed ontwikkeld is kan niet uitgesloten worden dat een verandering van de diepe stijghoogte effect heeft op lokale flanksystemen. Er kan een toename van infiltratie door de keileemlaag optreden, waardoor minder lokaal grondwater over de keileem toe stroomt, de freatische grondwaterstand daalt en meer fluctueert en de waterkwaliteit verandert. Dit kan gevolgen hebben voor heischrale graslanden en blauwgraslanden (instandhoudingsdoelen) op de flanken, die gevoelig zijn voor verdroging en afhankelijk zijn van deze lokale kwel. Op dit moment zijn zij zo kwetsbaar, dat zelfs bij een zeer geringe verlaging van de diepe stijghoogte significant negatieve schade niet uit te sluiten valt. Omgekeerd wordt van vergroting van de stijghoogte in het diepe watervoerende een positief effect op heischrale graslanden en blauwgraslanden verwacht.

Daar waar de weerstand van de keileem relatief groot is, kunnen op plekken waar regenwater stagneert vochtige heiden (instandhoudingsdoel) tot ontwikkeling komen. Veranderingen van de stijghoogte van het diepe grondwater hebben vermoedelijk heel weinig tot geen effect op het lokale grondwatersysteem. Daardoor worden de relatief hoog en boven een keileemlaag met grote weerstand gelegen vochtige heiden vermoedelijk niet beïnvloed door uitbreiding van de grondwaterwinning of door verhoging van het peil van de zandwinplas.

Het voornemen kent twee locatiealternatieven voor uitbreiding van de grondwaterwinning, A (huidige locatie) en B (nieuwe locatie ten noorden van de zandwinplas) en daarnaast een groot aantal varianten ten aanzien van het in te stellen peil op de zandwinplas, zie figuur 3. Hoe hoger het peil van de zandwinplas, des te groter het positieve effect op de stijghoogte van het diepe grondwater onder het Natura 2000 gebied. Op grond van de effectbeschrijving, aangevuld met expert judgement is de beoordeling van alternatieven en varianten weergegeven.

In deze voortoets is op grond van beschikbare informatie onderzocht welke combinaties realistisch zijn, dat wil zeggen welke combinaties een significant negatief effect op het Natura 2000 gebied uitsluiten. Daarmee wordt de bandbreedte aan mogelijke alternatieven en varianten ingeperkt.

De effectanalyses zijn gebaseerd op de meest recente grondwatermodelstudie van het gebied, uitgevoerd in 2013 t.b.v. de Verkenning De Dulf-Mersken, aangevuld met expert judgement (informatie beschikbaar van Alternatief B varianten -1,47 en -0,85 en winplaatsonderzoek alternatief A variant -1,47). In het kader van het opstellen van een MER zal het gebruikte grondwatermodel aangepast worden; mogelijk kan dan wel een uitspraak worden gedaan over de geel gekleurde combinaties waar een significant negatief effect op dit moment niet is uit te sluiten.

Effecten van alternatieven en varianten		Uitbreiding winning met 3 mln m ³ /jaar op locatie	
		A	B
Peil zandwinplas in m NAP	-1,47		
	-1,25		
	-1		
	-0,85		
	-0,52		

Significant negatief effect niet uit te sluiten

significant negatief effect op dit moment niet uit te sluiten

geen significant negatief effect.

Figuur 3. Alternatieven en varianten

Bij alleen uitbreiding van de waterwinning ten zuiden van de zandwinplas op de huidige locatie A valt, gezien de uitkomsten van de huidige grondwatermodellering, significante schade op heischrale graslanden, blauwgraslanden en op de kemphaan niet uit te sluiten. Bij uitbreiding in combinatie met een zodanig hoger plaspeil dat de stijghoogte van het diepe grondwater onder het Natura 2000-gebied volgens de huidige berekeningen niet afneemt maar substantieel toeneemt, treedt geen schade door het voornemen op. De noodzakelijke verhoging van het peil van de zandwinplas blijkt bij uitbreiding op locatie A groter dan bij locatie B.

Geconcludeerd mag worden dat bij de keuze van een juiste combinatie van grondwaterwinning en plaspeilverhoging, aangevuld met een optimale inrichting van de winning (inrichting puttenveld, de ligging t.o.v. de zandwinplas en de diepte van de winputten), er verschillende alternatieven mogelijk zijn, waarbij significant negatieve effecten op het Natura 2000-gebied zijn uit te sluiten.

5. Huidige situatie en autonome ontwikkeling

Bij een toetsing aan de Natuurbeschermingswet is de huidige situatie de voorgeschreven referentie. Daarom zijn in de voortoets de effecten van het project op de instandhoudingsdoelstellingen bepaald ten opzichte van de huidige situatie. In het concept-beheerplan Natura 2000 voor Van Oordt's Mersken wordt voor 'bestaand gebruik' de datum 31 maart 2010 gehanteerd. Alle activiteiten die ontplooid zijn na die datum worden beschouwd als nieuwe en toekomstige activiteiten. In de huidige situatie wordt op locatie A 3,5 miljoen m³ per jaar grondwater onttrokken. Het waterpeil in de zandwinplas welke sinds 1969 geëxploiteerd wordt door Van der Wiel is bij het verlenen van de vergunning voor de meest recente uitbreiding in 2006 verhoogd van NAP -1,67 tot -1,47 m, zodat voor de huidige situatie het peil van de zandwinplas NAP -1,47 m bedraagt.

Bij m.e.r. geldt een andere referentie dan bij de voortoets: de huidige situatie plus de autonome ontwikkeling is bij m.e.r. de voorgeschreven referentie. Daarbij is de autonome ontwikkeling al datgene wat bestuurlijk of in een vergunning is vastgelegd.

In de autonome ontwikkeling wordt ook uitgegaan van een grondwateronttrekking op locatie A van 3,5 miljoen m³ per jaar. De huidige oppervlakte van de zandwinplas bedraagt ca. 50 ha bij een waterpeil van NAP -1,47 m. Volgens het peilbesluit van Wetterskip Fryslân kan een verdergaande peilverhoging naar NAP -1,25 m afgedwongen worden als uit metingen blijkt dat de kwel-situatie van de zandwinplas onvoldoende is afgenomen. De exploitant is in deze situatie verantwoordelijk voor het uitvoeren van die peilverhoging. Een belangrijke aandachtspunt bij het verder verhogen van het waterpeil in de zandwinplas is de technische haalbaarheid, gelet op het aanvoeren van water en de hoogte van de kades rond de zandwinplas. Daarnaast zijn de effecten op de drooglegging van omgeving (gebouwen en landbouwpercelen) van belang. In het kader van de gebiedsontwikkeling wordt bestuurlijk gestreefd naar een verdere verhoging tot boezempeil (NAP -0,52 m). Omdat nog onderzocht moet worden of en hoe de peilverhoging gerealiseerd kan worden, wordt in deze m.e.r. voor de autonome ontwikkeling uitgegaan van een plaspeil van NAP -1,47 m.

Op basis van de huidige ontgrondingsvergunning mag er tot en met 2016 zand worden gewonnen. Vervolgens moet uiterlijk 1 januari 2019 het terrein opgeleverd worden conform het vastgestelde afwerkplan. Dit betekent dat ook de composteringsinstallatie vanaf die datum ontmanteld hoort te zijn. Dit vormt onderdeel van de autonome ontwikkeling.

Autonoom wordt verder, conform de besluiten van het bestuurlijk overleg van 10 december 2013 (zie pag.4) rekening gehouden met inrichting van De Dulf – Janssenstichting als zomerpolder en met het niet inrichten van het zuidelijk deel van de Bouwespolder als boezemgebied.

6. Alternatieven en varianten

Een doel van deze notitie Reikwijdte en Detailniveau is om de in het MER te onderzoeken realistische alternatieven en varianten aan te geven. Deze omvatten met elkaar de bandbreedte aan mogelijkheden waarbinnen uiteindelijk een alternatief gekozen kan worden. Daarmee is gegarandeerd dat in het MER de effecten beschreven zijn van het gekozen alternatief (dat kan ook een samenstelling zijn van beschreven alternatieven en varianten). Dit is niet alleen van belang om aan wettelijke verplichtingen te voldoen, maar ook omdat bestuurlijk afgesproken is dat de definitieve locatiekeuze van de uitbreiding zal worden bepaald aan de hand van de uitkomsten van het MER.

Een vastliggend onderdeel van het initiatief is dat 3 miljoen m³ grondwater per jaar extra wordt gewonnen met geen of zo min mogelijk negatieve effecten op de omgeving. Hoe dit laatste het beste gerealiseerd kan worden hangt af van nader onderzoek en van overleg met derden. Milieueffectrapportage biedt hiervoor het kader.

In de Verkenning (DLG 2013) is een groot aantal 'voorstudies' samengevat, die te maken hadden met de mogelijkheden voor (extra) drinkwaterwinning (o.a. Hoogendoorn 2010, Van Immerzeel 2011 en 2013, Schaeffer et al. 2007). Ook recent onderzoek naar inrichtingsaspecten is hierbij betrokken, met name Bakker et al. (2003), Brongers & Altenburg (2005b), Brongers & van 't Hullenaar (2012), de Graaf et al. (2010). In een eerder stadium was al, vooral in het kader van het ROM-project Zuid-oost Friesland, onderzoek gedaan naar het hydrologisch functioneren van dit deel van het beekdal (Altenburg et al. 1997, Altenburg & van Wee 2003, Witteveen+Bos 2001).

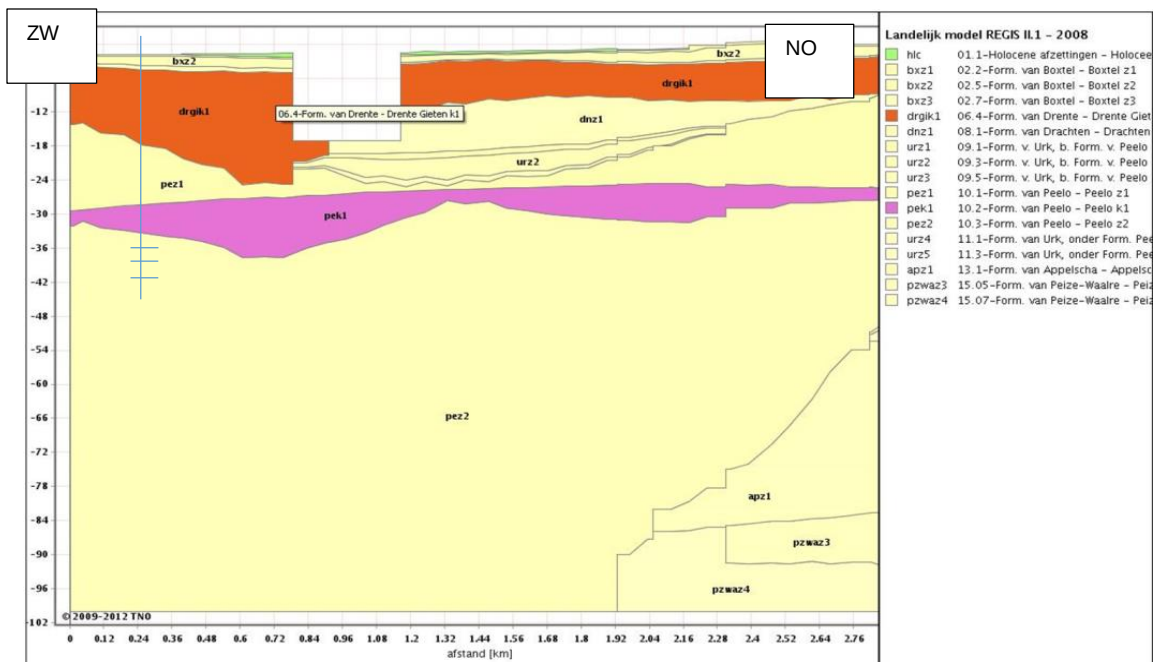
De ten behoeve van de gebiedsontwikkeling onderzochte alternatieven en varianten verschilden onderling ten aanzien van locatie van grondwaterwinning en aard en omvang van maatregelen die verdroging van de omgeving moesten voorkomen. Realisatie daarvan ligt voor een deel binnen het bereik van Vitens. Het gaat om omvang, locatie en diepte van grondwaterwinning. Alleen elementen waarop Vitens invloed kan uitoefenen kunnen in principe bouwstenen zijn voor alternatieven en varianten in het kader van dit project. Verandering van de waterhuishouding in de omgeving van de winning, zoals het peil van de zandwinplas ligt weliswaar niet direct binnen de invloedssfeer van Vitens, maar de onderstaande bestuurlijke besluiten van 10 december 2013 (Provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân, Vitens, Staatsbosbeheer, Gemeente Opsterland en LTO-Noord) maken het mogelijk om samen met de partners een peilverhoging van de plas te realiseren:

- Streven naar een peilverhoging van de zandwinplas tot boezempeil (NAP – 0,52 m);
- Definitieve locatiekeuze van uitbreiding van de drinkwaterwinning, inclusief de te nemen compenserende en mitigerende maatregelen zullen worden bepaald aan de hand van de uitkomsten van een nog op te stellen milieueffectrapport. Vooruitlopend daarop zal getracht worden om de gronden t.b.v. een eventuele nieuwe locatie aan te kopen c.q. vrij te ruilen.

De overige elementen (bij voorbeeld inrichten De Dulf - Janssenstichting als zomerpolder in plaats van als moeras en niet uitbreiden van het boezemdeel van de Bouwespolder) maken geen deel uit van het initiatief van Vitens, maar van de autonome ontwikkeling.

Verder kan, dankzij de voortoets, voor het MER verdere focus aangebracht worden in de resterende alternatieven en varianten. Geconcludeerd is in de voortoets dat er voor Vitens mogelijkheden zijn om de totale grondwaterwinning op de productielocatie Nij Beets te verhogen tot 6,5 miljoen m³/jaar waarbij de stijghoogte onder het Natura 2000 gebied positief beïnvloed wordt, zie de groene vakjes in figuur 7. Ook een deel van de gele vakjes kan bij de keuze van een juiste combinatie van grondwaterwinning en plaspeilverhoging, aangevuld met een optimale inrichting van de winning (inrichting puttenveld, ligging t.o.v. zandwinplas en diepte van de winputten), groen worden. Significante negatieve effecten op het Natura 2000-gebied zijn dan uit te sluiten. Dit kan door de voortoets verder uit te werken tegelijk met het MER in een passende beoordeling (in een iteratief proces). Daarom wordt in het kader van het MER voorgesteld al deze combinaties (groene en gele vakjes) opnieuw te beschouwen. Daarbij zullen de hydrologische effecten dan bepaald worden met het verbeterde hydrologische model. Dit leidt tot de volgende invulling van alternatieven en varianten in het MER:

- Een alternatief met uitbreiding op de bestaande locatie A is mogelijk zonder significante schade bij gelijktijdige verhoging van het peil in de zandwinplas tot NAP -0,52 m. Bij een peil van NAP -0,85 m of -1,00 m zijn significante negatieve effecten op dit moment niet uit te sluiten.
- Een alternatief met uitbreiding op (nieuwe) locatie B is mogelijk zonder significante schade bij gelijktijdige verhoging van het peil in de zandwinplas tot NAP -1,00 m of hoger. Bij een peil van NAP -1,25 m zijn significante negatieve effecten op dit moment niet uit te sluiten.
- Varianten waarbij niet alleen gevarieerd wordt met het peil van de plas, maar ook met de omvang en plaats van eventuele uitbreiding daarvan;
- Een alternatief waarbij de grondwaterwinning (gedeeltelijk) wordt vervangen door oeverfiltratie nabij de zandwinplas.
- Naast deze hoofdindeling zijn varianten denkbaar t.a.v. de inrichting van het puttenveld, de ligging t.o.v. de zandwinplas en de diepte van de winputten. De REGIS-doorsnede in figuur 5.2. dient ter illustratie van de mogelijkheden. De keileem- en potkleidikte aan de zuidwestzijde van de zandwinplas is (veel) groter dan aan de noordoostzijde. Dit is waarschijnlijk de verklaring dat de grondwaterwinning op locatie A ten zuidwesten van de plas weinig invloed heeft op de afvoer van de plas, zoals gebleken is toen de winning werd gestart in 2004. De hoge bodemweerstand aan de afvoerzijde van de plas (zuidwestzijde) is aanzienlijk hoger dan aan de aanvoerzijde (noordoostzijde).

Figuur 5.2. Hydrogeologische dwarsdoorsnede ZW-NO ter plaatse van zandwinplas volgens REGIS

7. Vergelijking alternatieven en beoordelingskader

	Huidige situatie	Huidige situatie + autonome ontwikkeling	Alternatief uitbreiding op lokatie A	Alternatief uitbreiding op Lokatie B
Totaal omvang grondwateronttrekking	3,5 mln m3/jr	3,5 mln m3/jr	6,5 mln m3/jr	6,5 mln m3/jr
Uitbreiding grondwateronttrekking			3 mln m3/jaar	3 mln m3/jaar
Peil zandwinplas	NAP -1,47 m	NAP -1,47 m (streven naar NAP -0,52 m)	Varianten: NAP -1,00 m NAP - 0,85 m NAP -0,52 m	Varianten: NAP -1,25 m NAP - 1,00 m NAP -0,85 m NAP -0,52 m
Dulf – Jansenstichting	Polder jaarrond	zomerpolder	zomerpolder	zomerpolder
Bouwesplas		Niet uitbreiden	Niet uitbreiden	Niet uitbreiden
Winningsdiepte en puttenconfiguratie van uitbreiding			variëren	variëren
Afwerking zandwinplas		Conform vergunning	Uitbreiding?	Uitbreiding?

Figuur 8 overzicht alternatieven en varianten

Effecten worden zowel bepaald ten opzichte van de projectdoelstellingen om de mate van doelrealisatie te kunnen bepalen als ten opzichte van de referentie. De effecten van alle alternatieven en varianten zullen worden beschreven en beoordeeld aan de hand van het volgende beoordelingskader. Het gaat om kwalitatieve beschrijvingen tenzij anders aangegeven is.

Beoordelingskader	Eenheid
Primaire effecten	
Hydrologie	
• Stijghoogte diepe grondwater	m
• Kwel/wegzijging	mm/dag
• GHG, GVG en GLG	m
• Waterbezwaar polder	m3/dag
Afgeleide effecten	
Ecologie	
• Natura 2000 habitattypen	In relatie tot veranderingen in stijghoogte: Beïnvloeding oppervlakte / kwaliteit huidige habitats. Beïnvloeding oppervlakte/ kwaliteit uitbreidingsdoelstelling;
• Natura 2000 soorten (kemphaan)	Aantal

• Ecologische hoofdstructuur	Voor wat betreft wezenlijke waarden: Beïnvloeding oppervlakte / kwaliteit huidige vegetatietypen, die gerelateerd zijn aan hydrologie. Beïnvloeding oppervlakte/ kwaliteit uitbreidingsdoelstelling vegetatietypen die gerelateerd zijn van hydrologie. Beïnvloeding aantal/uitbreidingsdoel van soorten die gerelateerd zijn aan hydrologie.
• Beschermde soorten Flora- en faunawet	Beïnvloeding tabel 3 en rode lijst soorten, kwalitatief
Waterkwaliteit	
• KRW	KRW doelen, kwalitatief
• Verzilting	Prognose chloridegehalte
• Verplaatsing verontreinigingen	
• Grondwaterbescherming	Intrekgebieden, bedreigingen binnen intrekgebied, verblijftijden
Overige effecten	
Landbouw	
• Grondverlies	hectares
• Verkaveling	
• Waterhuishouding	
• Nat- en droogteschade	ha's droogteschade, ha's natschade
Landschap	
• Kades zandwinplas en aanvoertracé	
• Installaties locatie B	
Zandwinning	
Recreatie	
• Inrichting zandwinplas	

Onderscheid wordt gemaakt tussen primaire hydrologische effecten (sturende effecten via het grondwatersysteem), afgeleide effecten (afgeleid van veranderingen van het grondwatersysteem) en overige effecten (onafhankelijk van het beïnvloede grondwatersysteem).

Het detailniveau van MER en natuurtoets volgt dat van het project. M.e.r richt zich op 'aanzienlijke milieugevolgen'. Dit houdt in dat alleen die effecten in detail beschreven moeten worden die onderscheidend zijn voor de besluitvorming over het project. Er wordt hierbij zo veel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande gegevens.

Voor de voortoets, die vooruitlopend op het MER gemaakt is, werd gebruik gemaakt van het bestaande MIPWA-grondwatermodel van Vitens. Bekend is dat dit grondwatermodel nog onvoldoende geijkt is en dat er dientengevolge onzekerheden zijn t.a.v. de berekende hydrologische effecten op grotere afstand van de winning, zoals in het Natura 2000-gebied van Oordt's Mersken. Vitens heeft aangegeven het MIPWA-model aan te passen alvorens, in het kader van het MER, nadere effectberekeningen uit te voeren.

Bij de effecten op Natura 2000 habitattypen gaat het om de veranderingen in de doelrealisatieoppervlaktes van de kwetsbare habitattypen. Het betreft in elk geval de grondwaterafhankelijke vegetaties. Gevolgen op graslanden zijn belangrijk als habitat voor de kempfaan als Natura 2000-

soort. Effecten op door de Flora- en faunawet beschermde soorten kunnen zich met name voordoen bij uitbreiding en inrichting van de zandwinplas.

Waterkwaliteit

Met name in de directe omgeving van de grondwaterwinning zal de infiltratie van oppervlaktewater toenemen, wat effect kan hebben op de aanvoerbehoefte en de kwaliteit van het oppervlaktewater.

M.b.v. het aangepaste grondwatermodel zal een prognose van het chloridegehalte van het op te pompen grondwater worden opgesteld. Om het risico van verzilting van winputten te beperken kan het wenselijk zijn de onttrekking te spreiden.

Voor de uitbreiding van de grondwaterwinning zal het intrekgebied m.b.v. het aangepaste grondwatermodel worden bepaald, alsmede de relevante verblijftijdzones (10- en 25 jaar-zones). Onderzocht zal worden of binnen het intrekgebied verontreinigingslocaties liggen en of deze bedreigingen vormen voor de drinkwaterwinning.

Landschap

Landschappelijke effecten treden op door kadeaanleg rond de zandwinplas om een hoger plaspeil mogelijk te maken en langs het aanvoertracé van boezemwater naar de plas en door aanleg van installaties (bij locatie B). Het landschappelijk effect is afhankelijk van tracerings- en dimensionering van de kades; deze laatste hangt af van het in te stellen peil. Als variant zal ook wateraanvoer via een buisleiding worden onderzocht.

Zandwinning

Volgens de huidige vergunning dient de zandwinning in 2016 beëindigd te worden, waarna het terrein in 2019 opgeleverd moet worden. Onderzocht zal worden in hoeverre voortzetting van de concessie wenselijk is en zo ja, waar en hoe uitbreiding plaats kan vinden.

Recreatie

De recreatieve gebruiksmogelijkheden van de zandwinplas hangen af van de wijze en duur van de zandwinning. Vooral de oeverinrichting en de (onderwater)taluds zijn bepalend.

Landbouw

Grondverwerving is nodig voor het puttenveld (in geval van locatie B) en voor kadeaanleg. De provincie stelt hiervoor een aankoop-strategie-plan op. Daarin wordt tevens ingegaan op reeds door Vitens, het Bureau Beheer Landbouwgronden en andere partijen verworven gronden. Het streven is om met een kavelruil de benodigde gronden vrij te ruilen en de verkaveling te optimaliseren. De effecten van nat- en droogteschade op de landbouwpercelen, alsmede de gevolgen voor de wateraanvoerbehoefte en de te handhaven peilen t.b.v. de landbouw worden in beeld gebracht.

Literatuur

Provincie Fryslân, Nij Beets - Gebiedsdossier grondwaterbeschermingsgebieden in Fryslân, maart 2013

Handreiking Watertoets - Handreiking voor de doorwerking van water in ruimtelijke plannen, November 2008

Altenburg & Wymenga, Concept Natura 2000-beheerplan Van Oordt's Mersken, concept april 2014

Bijlage Voortoets aan Natuurbeschermingswet